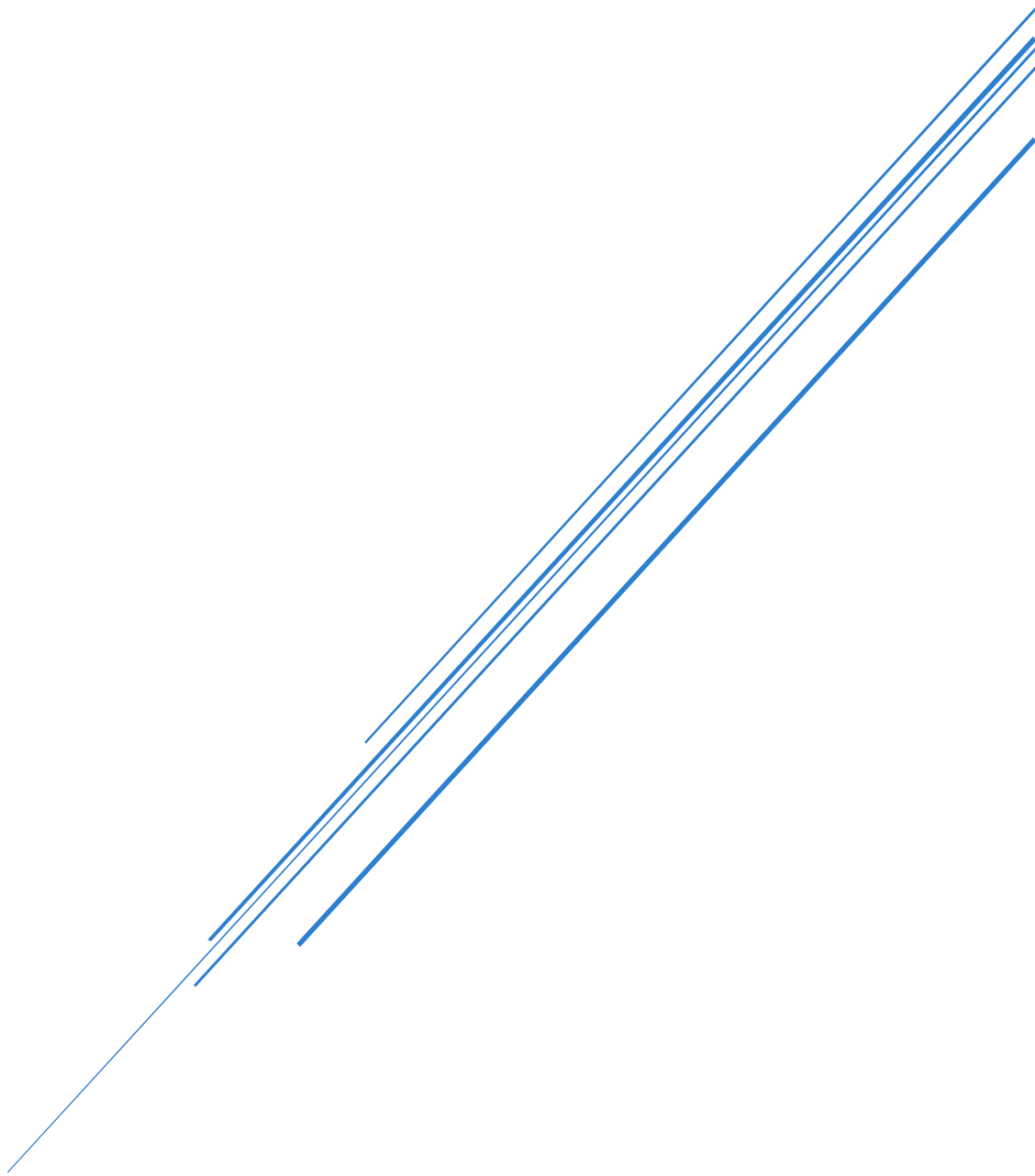

EXPEDITIE STAD

CTL

Docenten: Laurens Polder, Anouk Visser, Marloes van der Meulen,
India Posser

Woorden: 9734

Studenten:

Kasper Veldhuizen (500945553)

Thalia Gota-Toudji (500943930)

Lian van Oosten (500881685)

Anna Garrido (500871837)

Fay de Ligt (500945796)

Voorwoord

Lege stoelen. Wie de afgelopen tijd door de gangen van de Amstelcampus heeft gelopen, is ze ongetwijfeld opgevallen: collegezalen die halfleeg zijn, of soms erger. Als tweedejaars studenten van de faculteit Maatschappij en Recht zijn wij zelf onderdeel van de doelgroep die wij onderzoeken. Wij kennen het gevoel van een vroege wekker, een lange reistijd en de verleidelijke gedachte dat alles toch wel op Brightspace komt. Juist dat maakt dit onderzoek persoonlijk.

Expeditie Stad begon als een opdracht, maar werd al snel iets meer dan dat. Vijftien gesprekken met medestudenten lieten zien dat achter elke lege stoel een verhaal zit, over roosters die niet aansluiten, vrienden die thuisblijven, docenten die het verschil maken en gewoonten die sluipen.

Dit verslag is het resultaat van weken onderzoek, samenwerking en soms stevig discussiëren over codeerschema's en conclusies. Wij zijn erg tevreden over het eindresultaat.

Wij danken onze opdrachtgever het CTL voor het vertrouwen en de ruimte die zij ons hebben gegeven. Onze begeleidende docenten van leergroep Jade; Laurens Polder, Anouk Visser, Marloes van der Meulen en India Posser, bedanken wij voor hun scherpe feedback en begeleiding. Tot slot een woord van dank aan de vijftien studenten die hun tijd en eerlijke verhaal met ons hebben gedeeld. Zonder hen was dit onderzoek niet van de grond gekomen.

Amsterdam, april 2026

Kasper Veldhuizen, Thalia Gota-Toudji, Lian van Oosten, Anna Garrido & Fay de Ligt

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Aanleiding	4
<i>Maatschappelijke relevantie</i>	4
<i>Context en doelgroep</i>	5
<i>Probleemstelling</i>	5
<i>Literatuurverkenning</i>	6
<i>Gedragmodel</i>	7
<i>Huidige en gewenste situatie</i>	7
<i>Onderzoeksdoel</i>	8
<i>Hoofd- en deelvragen</i>	8
<i>Deelnemers van het onderzoek (onderzoeksgroep)</i>	10
Meetinstrument	12
<i>Betrouwbaarheid</i>	12
<i>Validiteit</i>	12
Interne validiteit	12
Externe validiteit	13
Methoden en technieken	14
<i>Verkenkende literatuurstudie</i>	14
<i>Freewriting</i>	15
<i>Belanghebbende in kaart brengen</i>	15
Procedure van dataverzameling	16
Analyseplan	17
<i>Doel van de analyse</i>	17
<i>Onderzoeksmethode</i>	17
<i>Dataverzameling</i>	17
<i>Vorbereiding van de data</i>	18
<i>Analysemethode</i>	18
<i>Betrouwbaarheid en validiteit</i>	18
Resultaten praktijkonderzoek	19
<i>Capaciteit</i>	19
Psychologische capaciteit	19
Fysieke capaciteit	20

<i>Gelegenheid</i>	20
Sociale gelegenheid.....	20
Fysieke gelegenheid.....	21
<i>Motivatie</i>	22
Automatische motivatie.....	22
Reflectieve motivatie	23
<i>Overeenkomsten en verschillen per opleiding</i>	23
Overeenkomsten	24
Verschillen.....	24
Conclusie	25
<i>Deelvraag 1: In hoeverre ervaren tweedejaars FMR-studenten fysieke of persoonlijke beperkingen die hun aanwezigheid bij colleges beïnvloeden?</i>	25
<i>Deelvraag 2: Welke kennis, overtuigingen en verwachtingen hebben tweedejaars FMR-studenten over fysieke aanwezigheid bij de colleges?</i>	25
<i>Deelvraag 3: In hoeverre ervaren tweedejaars FMR-studenten praktische mogelijkheden of belemmeringen om fysiek aanwezig te zijn op de Amstelcampus?</i>	26
<i>Deelvraag 4: Welke sociale factoren beïnvloeden de keuze van studenten om wel of niet naar de campus te komen?</i>	26
<i>Deelvraag 5: Welke rol speelt reflectieve motivatie bij de beslissing van studenten om colleges fysiek bij te wonen?</i>	27
<i>Deelvraag 6: In hoeverre spelen gewoonten, routines en gemak een rol in het studiegedrag van studenten rondom campusaanwezigheid?</i>	27
<i>Deelvraag 7: Zijn er overeenkomsten en verschillen tussen studenten van de drie FMR-opleidingen met betrekking tot aanwezigheid?</i>	28
<i>Beantwoording van de hoofdvraag</i>	28
Discussie	30
Aanbeveling	32
Literatuurlijst	33
Bijlage 1: Codeerschema	35
Bijlage 2: Informed consent	35
Bijlage 3 : Interviewleidraad	35

Aanleiding

Als studenten aan de Hogeschool van Amsterdam (HvA), faculteit Maatschappij en Recht (FMR), valt op dat collegezalen lang niet altijd volledig bezet zijn. Dit signaal wordt ook herkend door de opdrachtgever, het Center for Teaching and Learning (CTL). Zij constateren dat de bezetting van collegezalen in de loop der jaren is afgenomen ten opzichte van het aantal ingeschreven studenten. Deze observatie wordt ondersteund door cijfers: gemiddeld wordt nog slechts dertig procent van de colleges aan de HvA bijgewoond (*Van de Woenstijne, 2025*). Dit vraagstuk beperkt zich niet tot de HvA, ook landelijk is een vergelijkbare trend zichtbaar binnen universiteiten en hogescholen (*RD, 2026*).

De aanleiding voor dit onderzoek ligt bij het Center for Teaching and Learning (CTL) van de HvA. Het CTL is een HvA-brede dienst die docenten, onderwijsontwikkelaars en onderwijskundigen ondersteunt bij het vernieuwen en verbeteren van het onderwijs. Daarnaast vervult het CTL een verbindende rol tussen het HvA-beleid en de onderwijspraktijk en richt het zich op actuele onderwijskundige thema's, zoals het versterken van het pedagogisch leerklimaat en het bevorderen van studiesucces. De missie van het HvA (CTL) is het blijvend verbeteren en vernieuwen van het onderwijs door het faciliteren van kennisdeling, professionalisering en onderwijsinnovatie, waarbij docenten en onderwijsprofessionals worden ondersteund in het ontwikkelen van kwalitatief goed onderwijs. De visie van het CTL is dat onderwijs continu moet meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen en dat dit wordt bereikt door samenwerking, kennisdeling en professionele ontwikkeling, zodat het onderwijs optimaal aansluit bij de behoeften van studenten en het werkveld (Hogeschool van Amsterdam, z.d.). Het CTL signaleert dat de aanwezigheid van studenten bij colleges achterblijft en dat, ondanks diverse experimenten en initiatieven, nog onvoldoende inzicht bestaat in de oorzaken van dit probleem en mogelijke oplossingsrichtingen (*eigen communicatie, 2026*). Vanuit deze vraag is opdracht gegeven om dit vraagstuk nader te onderzoeken binnen de faculteit Maatschappij en Recht (FMR).

Maatschappelijke relevantie

Afnemende campus aanwezigheid is geen lokaal probleem, maar een patroon dat over een groot deel van het hoger onderwijs binnen Nederland erkend is. Landelijk geven hogescholen en universiteiten aan dat studenten minder aanwezig zijn bij colleges dan voor de coronapandemie (IAAP, 2022). Het virus heeft een gedragsverandering in gang gezet die na het verdwijnen van de lockdown niet zomaar is teruggedraaid, studenten zijn namelijk gewend geraakt aan de vrijheid van online leren en ervaren aanwezigheid bij de colleges als minder vanzelfsprekend.

Dat is zorgelijk, want aanwezigheid bij colleges is van groot belang. Onderzoek laat een duidelijk verband zien dat studenten betere studieresultaten behalen wanneer zij meer aanwezig zijn (*Van de Woestijne, 2025; Gubbels et al., 2019*). Studenten die regelmatig wegblijven, lopen een groter risico op studievertraging en in sommige gevallen uiteindelijk zelfs uitval. Zo geeft 34% van de studenten die stoppen met hun studie aan dat het onderwijs onvoldoende aansloot, en 34% noemt een gebrek aan motivatie als reden (*WUR, 2025*).

Een effect dat goed zichtbaar is door deze afwezigheid is dat de sociale cohesie onder studenten afneemt en de interactie tussen student en docent, een grote meerwaarde van fysiek onderwijs, verdwijnt steeds meer (*Strictly Education, 2023*). Sommige colleges worden zelfs geannuleerd als de aanwezigheid te laag is (RD, 2026). Daarmee versterkt het probleem zich alleen maar; lege zalen leiden tot minder motivatie om te komen, wat de zalen nog leger maakt.

Juist op het HBO speelt een bijzondere factor mee. Hbo-studenten combineren hun studie vaker met werk of zorgtaken, wonen vaker nog thuis en hebben daardoor minder vanzelfsprekend een reden om naar de campus te komen (*NOS, 2026*). De campus moet dus iets te bieden hebben wat de drempel lager maakt om de deur uit te gaan en het de moeite waard maakt. Dat is precies waar dit onderzoek zich op richt.

Context en doelgroep

Dit onderzoek richt zich op studenten van de faculteit Maatschappij en Recht (FMR) op de Amstelcampus van de Hogeschool van Amsterdam. Binnen deze faculteit zijn drie opleidingen betrokken; Sociaal Juridische Dienstverlening (SJD), Social Work en Toegepaste Psychologie (TP). De studenten van deze drie opleidingen vormen de doelgroep van dit onderzoek. Het gaat om tweedejaars hbo-studenten die doorgaans tussen de 18 en 25 jaar oud zijn.

De keuze voor tweedejaars studenten binnen deze opleidingen binnen de faculteit Maatschappij en Recht is tot stand gekomen in overleg met de opdrachtgever, het CTL. De FMR is een grote faculteit met diverse opleidingen die allen te maken hebben met dit aanwezigheidsvraagstuk. Door te focussen op een faculteit met drie verschillende opleidingen wordt het mogelijk om zowel gedeelde patronen als verschillen tussen de opleidingen in kaart te brengen. Er is bewust gekozen voor een brede selectie, waarbij zowel studenten die weinig komen als studenten die relatief regelmatig aanwezig zijn worden betrokken. Op die manier ontstaat een genuanceerder beeld van de factoren die aanwezigheid beïnvloeden.

Probleemstelling

De kern van het probleem is dat de studenten van de FMR onvoldoende aanwezig zijn bij de colleges op de Amstelcampus, terwijl aanwezigheid positief samenhangt met

studiesucces (Van de Woestijne, 2025; Gubbels et al., 2019). Het CTL wil inzicht krijgen in wat er, vanuit het studenten perspectief, nodig is om die aanwezigheid te vergroten. Dat vraagt niet alleen om inzicht in welke factoren aanwezigheid belemmeren, maar ook naar wat studenten motiveert, welke mogelijkheden de omgeving biedt en welke vaardigheden of overtuigingen een rol spelen.

De literatuur laat zien dat schoolverzuim en afnemende aanwezigheid zelden één oorzaak hebben. Gubbels et al. (2019) identificeren in hun meta-analyse meerdere samenhangende risicofactoren: lage motivatie, een negatief schoolklimaat, sociale druk van medestudenten en persoonlijke omstandigheden. Hoewel dit onderzoek zich richtte op het primair en voortgezet onderwijs, zijn de onderliggende factoren ook herkenbaar binnen de hbo-context. Aanvullend wijst Van de Woestijne (2025) erop dat docenten afwezigheid soms onbedoeld faciliteren door lessen achteraf online beschikbaar te maken voor wie er niet bij was, waarmee het signaal wordt afgegeven dat aanwezigheid eigenlijk niet nodig is (RD, 2026). Dit bevestigt dat het probleem niet enkel bij de studenten ligt, maar ook bij een breed systeem van gewoonten, omgevingsfactoren en motivatie.

Literatuurverkenning

Afnemende studenten aanwezigheid is de afgelopen jaren een steeds groter en zichtbaarder thema geworden in het hoger onderwijs. De coronapandemie wordt gezien als een omslagpunt hierin, tijdens de lockdowns raakten studenten gewend aan online onderwijs en het werken vanuit huis, en na het opheffen van de maatregelen keerden velen niet volledig terug naar de campus (NWO, 2024; IAAP, 2022). Anderzijds spelen andere factoren ook een structurele rol. Steeds meer hbo-studenten wonen nog thuis, waardoor de noodzaak om van huis te vertrekken kleiner is (NOS, 2026). Ook het combineren van studie met werk maakt het voor veel studenten lastig om structureel aanwezig te zijn bij alle colleges.

De gevolgen van de afnemende afwezigheid zijn niet om te verwaarlozen. Onderzoek toont aan dat studenten die minder aanwezig zijn, lagere academische prestaties behalen en een grotere kans lopen op uiteindelijke studie uitval (Gubbels et al., 2019; Strictly Education, 2023). Ook neemt de kwaliteit van de interactie tussen docent en student wanneer studenten vaak afwezig zijn zegt Schinkel (NOS, 2021). Het zijn signalen die erop wijzen dat aanwezigheid bij colleges meer is dan een formaliteit, het is een van de voornaamste dragers van de leerervaring.

Een concept dat binnen dit kader vaak terugkeert is dat van de 'sticky campus', dit is een onderwijsomgeving die zo is ingericht dat studenten ook buiten de colleges om graag op de campus willen zijn en blijven (RD, 2026). Dat vereist ingrepen op meerdere niveaus: de kwaliteit en relevantie van het onderwijs, de fysieke omgeving van de campus, en de sociale sfeer die er heerst. Dat vereist ingrepen op meerdere vlakken; de kwaliteit en

relevantie van het onderwijs, de fysieke omgeving van de campus, en de sociale sfeer die er heerst. Studenten geven aan dat ze stoppen of wegblijven wanneer de verwachting niet uitkomt (48%), de manier van onderwijs niet aansluit (34%) of ze zich niet thuis voelen (28%) (WUR, 2025). Dat zijn signalen die vragen om een studentgerichte aanpak.

Gedragmodel

Om de factoren achter de afnemende campus aanwezigheid goed in beeld te brengen is ervoor gekozen om het COM-B model van Michie et al. (2011) te gebruiken. Dit model helpt gedrag te verklaren aan de hand van drie componenten die met elkaar in verbinding staan, namelijk; Capability (Capaciteit, de capaciteit om het gedrag te vertonen), Opportunity (Mogelijkheid, de mogelijkheden die de omgeving biedt) en Motivation (Motivatie, de beweegredenen om het gedrag te vertonen). Wanneer alle drie deze componenten in voldoende mate aanwezig zijn is de kans het grootst dat het gewenste gedrag daadwerkelijk wordt vertoond (*Mitchie et al., 2011*).

Het COM-B model is gekozen omdat het niet alleen beschrijft wat mensen doen, maar ook waarom ze het gedrag vertonen en wat hen daarin belemmert of ondersteunt. Dat maakt het bijzonder geschikt voor een gedragsvraagstuk als dit, waarbij de oorzaken liggen op het niveau van kennis en overtuigingen, omgevingsfactoren en motivatie. De verwachting is dat binnen de FMR er op elk van deze componenten iets speelt, de eerder gedane literatuur verkenning ondersteund dit. Door de interviewleidraad op te bouwen rondom de drie componenten van het COM-B model wordt het mogelijk om gericht inzicht te krijgen in welke factoren de doorslag geven in de keuze om wel of niet naar de campus te komen.

Huidige en gewenste situatie

In de huidige situatie is binnen het hoger onderwijs de fysieke aanwezigheid van studenten bij colleges de afgelopen jaren zichtbaar afgenomen. Zowel hogescholen als universiteiten merken dat studenten minder vaak naar campus komen dan voor de coronapandemie (RD, 2026). Ook binnen de Hogeschool van Amsterdam en specifiek de faculteit Maatschappij en recht is dit zichtbaar. Collegezalen zijn regelmatig minder vol dan verwacht op basis van de inschrijvingen (*Van de Woestijne, 2025*).

De literatuur laat zien dat aanwezigheid samenhangt met studiesucces, sociale binding en professionele ontwikkeling (*Gubbels et al., 2019*). Het is voor studenten tegelijkertijd steeds toegankelijker geworden om hun studietaken buiten campus uit te voeren. Lesmateriaal is digitaal beschikbaar en online studeren is genormaliseerd geraakt. Fysieke aanwezigheid wordt hierdoor als minder noodzakelijk ervaren.

Vanuit gedragswetenschappelijk perspectief kan campusaanwezigheid worden gezien als gedrag dat beïnvloed wordt door capaciteit, gelegenheid en motivatie (Michie et al., 2011). Wanneer de campusomgeving onvoldoende uitnodigend is, sociale normen rondom aanwezigheid ontbreken of studenten de meerwaarde van fysieke aanwezigheid niet meer zien, wordt de kans groter dat studenten kiezen voor thuis studeren.

De gewenste situatie is de aanwezigheid van studenten bij de colleges te vergroten. Literatuur over studiesucces benadrukt dat een stimulerende onderwijsomgeving, duidelijke verwachtingen en sociale verbondenheid bijdragen aan actieve deelname aan het onderwijs (Gubbels et al., 2019). Binnen deze situatie zien de studenten zelf hun fysieke aanwezigheid als waardevol voor hun studietijd.

Vanuit het COM-B model betekent dit dat studenten genoeg capaciteit bezitten om aanwezig te zijn, dat de campus voldoende gelegenheid biedt om te studeren en te ontmoeten en dat de studenten voldoende motivatie ervaren. Het onderzoek richt zich daarom op het krijgen van inzicht in welke gedragsdeterminanten versterkt kunnen worden om campusaanwezigheid binnen de FMR te vergroten.

Onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is om door middel van het COM-B model inzicht te verkrijgen in de belemmerende en bevorderende factoren die invloed hebben op de fysieke aanwezigheid van Social Work, Sociaal Juridische Dienstverlening en Toegepaste Psychologie studenten op de Hogeschool van Amsterdam, om vervolgens op basis daarvan een interventie te ontwikkelen die bijdraagt aan het verhogen van de fysieke aanwezigheid bij de colleges.

Hoofd- en deelvragen

Aan de hand van het gedragsmodel (COM-B) en de literatuur zijn de volgende vragen opgesteld:

Hoofdvraag: Wat is er vanuit het tweedejaars FMR studentenperspectief nodig om aanwezigheid bij de colleges op de HvA te vergroten?

Het uitgangspunt van dit onderzoek is dat fysieke aanwezigheid bij colleges niet alleen wordt bepaald door motivatie, maar door de combinatie van capaciteit, gelegenheid en motivatie zoals beschreven in het COM-B model (Michie et al., 2011). Het is belangrijk om inzicht te krijgen in wat studenten denken, ervaren en nodig hebben om dit gedrag te veranderen.

Deelvragen:

1. In hoeverre ervaren tweedejaars FMR-studenten fysieke of persoonlijke beperkingen die hun aanwezigheid bij colleges beïnvloeden?

Gericht op fysieke capaciteit: Deze vraag richt zich op lichamelijke en persoonlijke factoren die het voor studenten moeilijk kunnen maken om fysiek aanwezig te zijn, zoals vermoeidheid, gezondheidsklachten, prikkelgevoeligheid of mentale belasting.

Methode: interview en literatuuronderzoek.

2. Welke kennis, overtuigingen en verwachtingen hebben tweedejaars FMR-studenten over fysieke aanwezigheid bij de colleges?

Gericht op psychologische capaciteit: Deze vraag onderzoekt in hoeverre studenten begrijpen wat de waarde is van aanwezigheid en welke overtuigingen hun gedrag beïnvloeden, bijvoorbeeld over leren, colleges volgen en zelfstandig studeren. Methode: interview en literatuuronderzoek.

3. In hoeverre ervaren tweedejaars FMR-studenten praktische mogelijkheden of belemmeringen om fysiek aanwezig te zijn op de Amstelcampus?

Gericht op fysieke gelegenheid: Hier wordt onderzocht welke omgevingsfactoren invloed hebben op aanwezigheid, zoals reistijd, faciliteiten, studieplekken en toegankelijkheid van de campus. Methode: interview en literatuuronderzoek.

4. Welke sociale factoren beïnvloeden de keuze van studenten om wel of niet naar de campus te komen?

Gericht op sociale gelegenheid: Deze vraag richt zich op sociale normen, groepsgedrag en interactie met medestudenten en docenten die aanwezigheid kunnen stimuleren of juist verminderen. Methode: interview en literatuuronderzoek.

5. Welke rol speelt reflectieve motivatie bij de beslissing van studenten om colleges fysiek bij te wonen?

Gericht op reflectieve motivatie: Hier wordt gekeken naar bewuste afwegingen van studenten, zoals studiehouding, ervaren nut van colleges en de samenhang tussen aanwezigheid en studiesucces. Methode: interview en literatuuronderzoek.

6. In hoeverre spelen gewoonten, routines en gemak een rol in het studiegedrag van studenten rondom campusaanwezigheid?

Gericht op automatische motivatie: Deze vraag onderzoekt hoe routines zoals thuis studeren, online beschikbaarheid van lesmateriaal en eerdere ervaringen het gedrag automatisch sturen. Methode: interview en literatuuronderzoek.

7. Zijn er overeenkomsten en verschillen tussen studenten van de drie FMR-opleidingen met betrekking tot aanwezigheid?

Deze vraag onderzoekt in hoeverre studenten van de opleidingen Sociaal Juridische Dienstverlening, Social Work en Toegepaste Psychologie vergelijkbare of juist verschillende factoren ervaren die hun aanwezigheid beïnvloeden. Door deze vergelijking wordt zichtbaar of er opleidingsspecifieke patronen aanwezig zijn. Dit helpt bij het formuleren van interventies die zowel breed inzetbaar als opleiding-specifiek kunnen zijn. Methode: interview en literatuuronderzoek.

Door middel van bovenstaande deelvragen worden alle componenten van het COM-B model onderzocht: capaciteit, gelegenheid en motivatie. De vragen brengen in kaart welke factoren studenten ervaren die hun aanwezigheid bij colleges beïnvloeden en hoe deze factoren samenhangen. Door zowel individuele ervaringen als overeenkomsten en verschillen tussen opleidingen te analyseren, ontstaat een breed en genuanceerd beeld van het aanwezigheidsvraagstuk binnen de faculteit Maatschappij en Recht. De beantwoording van deze deelvragen vormt daarmee de basis voor het beantwoorden van de hoofdvraag en mogelijk campusaanwezigheid van studenten te vergroten.

Deelnemers van het onderzoek (onderzoeksgroep)

De onderzoeksgroep in dit onderzoek bestaat uit tweedejaars studenten van de faculteit Maatschappij en Recht (FMR) aan de Hogeschool van Amsterdam. Binnen deze faculteit zijn studenten van drie opleidingen betrokken: Sociaal Juridische Dienstverlening (SJD), Social Work en Toegepaste Psychologie (TP). Het onderzoek richt zich op studenten die onderwijs volgen op de Amstelcampus en onderzoekt welke factoren hun fysieke aanwezigheid bij colleges beïnvloeden.

Voor het onderzoek wordt gestreefd naar 15 respondenten. Hierbij kunnen vijf studenten van elke opleiding geïnterviewd worden. Deze omvang is gebaseerd op het principe van dataverzadiging van Guest et al. (2006), waarbij aanvullende interviews geen nieuwe relevante thema's meer opleveren. Uit onderzoek van Guest, Bunce en Johnson (2006) blijkt dat bij semigestructureerde interviews de meeste hoofdthema's binnen zes interviews naar voren komen en dat rond twaalf interviews, thematische verzadiging wordt bereikt. Dit onderzoek richt zich op een specifieke groep dus wordt er verwacht dat dataverzadiging bij deze omvang bereikt zal worden. Ook past deze steekproefomvang bij de methodologische richtlijnen voor kwalitatief onderzoek, waarbij Creswell (2009) aangeeft dat bij studies met een specifieke doelgroep tussen de 5 en 15 interviews passend is.

Studenten zijn benaderd op de gangen van de HvA. Het selectie criterium was dat studenten tweedejaars FMR-student zijn van de opleidingen SJD, Social work of Toegepaste psychologie en ervaring hebben met onderwijs op de Amstelcampus. Er is

geen selectie gemaakt op basis van geslacht, culturele achtergrond, studieprestaties of woonsituatie. Door studenten met verschillende aanwezigheidsniveaus te betrekken wordt gestreefd naar een zo volledig mogelijk beeld van het vraagstuk. Hierdoor ontstaat een spreiding over opleidingen en ervaringen, wat bijdraagt aan de externe validiteit van het onderzoek: de mate waarin resultaten overdraagbaar zijn naar andere studenten binnen de faculteit Maatschappij en Recht.

Voor de interviews wordt een semigestructureerd interviewleidraad gebruikt die gebaseerd is op het operationalisatieschema, die is gemaakt gebaseerd op het COM-B model. Het gebruik van dezelfde interviewleidraad verhoogt de betrouwbaarheid, omdat alle respondenten vergelijkbare vragen krijgen en antwoorden met elkaar vergeleken kunnen worden.

Alle deelnemers geven vooraf toestemming voor deelname via informed consent. Hierbij wordt anonimiteit gegarandeerd en wordt benadrukt dat deelname vrijwillig is en op ieder moment kan worden beëindigd. Anonimiteit en vrijwilligheid vergroten zowel de betrouwbaarheid als de validiteit van het onderzoek, omdat respondenten zich vrijer voelen om eerlijke ervaringen te delen. Respondenten worden vooraf geïnformeerd dat alle antwoorden waardevol zijn. Dit draagt bij aan de interne validiteit doordat antwoorden minder beïnvloed worden door sociale druk of verwachtingen van de onderzoeker.

Meetinstrument

Voor dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een semigestructureerd interviewleidraad als meetinstrument. Deze methode is gekozen omdat het enerzijds structuur biedt door middel van een vaste interviewleidraad en anderzijds voldoende ruimte laat voor doorvragen en het verkennen van onverwachte inzichten (Van der Donk & Van Lanen, 2019). Daarmee sluit deze methode goed aan bij de onderzoeksvraag, waarin niet alleen feitelijk gedrag maar ook de ervaringen, behoeften en motieven van studenten een belangrijke rol spelen.

De interviewleidraad is opgebouwd rondom de drie componenten van het COM-B model. Per component zijn er vragen geformuleerd die gericht zijn op het in kaart brengen van de factoren die de campusaanwezigheid van de studneten beïnvloeden. De leidraad bevat zowel openingsvragen die de context in beeld brengen, als verdiepende vragen en doorvragen die bedoeld zijn om achterliggende overtuigingen en ervaringen te verkennen. Alle respondenten kregen dezelfde leidraad voorgelegd, wat de vergelijkbaarheid tussen de interviews vergroot (Van der Donk & Van Lanen, 2019).

Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van het instrument is op verschillende manieren bewaakt. Ten eerste is er gebruik gemaakt van een interviewleidraad die bij alle vijftien de interviews op dezelfde manier is gehanteerd. Dit zorgt voor consistentie tussen de interviews en vermindert de kans dat externe factoren de data beïnvloeden (Van der Donk & Van Lanen, 2019). Ten tweede zijn alle interviews opgenomen via Teams en via Teams automatisch getranscribeerd. Door de interviews op te nemen en letterlijk uit te schrijven wordt de ruimte voor persoonlijke interpretatie vermindert en wordt de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid vergroot.

Voorafgaand aan de daadwerkelijke dataverzameling is interviewleidraad getest in een pilot-interview. Uit deze pilot bleek dat een van de vragen nog te onduidelijk was, er was hier sprake van jargon. Deze hebben wij aangepast zodat deze nu voor iedereen begrijpelijk is. Dit heeft de betrouwbaarheid van het instrument dus verder versterkt, doordat onduidelijke of sturende vragen vooraf zijn bijgesteld.

Validiteit

Interne validiteit

De interne validiteit is versterkt doordat de interviewvragen in de leidraad direct zijn afgeleid van het operationalisatieschema, wat is gebaseerd op de theoretische componenten van het COM-B model. Er is daarmee een directe lijn van construct naar dimensie naar indicator naar interviewvraag, waardoor het instrument daadwerkelijk meet wat het beoogt te meten, namelijk de factoren die de campusaanwezigheid van

FMR-studenten beïnvloeden. Aan het begin van elk interview nadrukkelijk vermeld dat er geen goede of foute antwoorden bestaan, om sociaal wenselijke antwoorden zo veel mogelijk te beperken (Van der Donk & Van Lanen, 2019).

Externe validiteit

De externe validiteit van dit onderzoek is beperkt. De steekproef bestaat uitsluitend uit studenten van de faculteit FMR op de Amstelcampus van de HvA, wat de bevindingen context specifiek maakt. De resultaten zijn daardoor niet zomaar overdraagbaar naar andere faculteiten, hogescholen of onderwijsinstellingen. Dit is een onvermijdelijke beperking van dit kwalitatieve, context specifieke onderzoek. Voor de werving van respondenten is gebruikgemaakt van convenience sampling, de studenten zijn aangesproken op de gangen van de Amstelcampus. Er is bewust gesproken met studenten van drie verschillende opleidingen en is gestreefd naar variatie in aanwezigheidsgedrag binnen de steekproef. Hierdoor is een zo breed mogelijk beeld verkregen van de FMR-studentpopulatie. Generaliseerbaarheid buiten de context van de FMR kan op basis van dit onderzoek echter niet worden gegarandeerd.

Methoden en technieken

Voor dit onderzoek zijn er drie verkennende probleemanalyse technieken uitgevoerd. Deze technieken zijn freewriting, belanghebbende in kaart brengen en literatuurverkenning. Deze combinatie verzorgt een breedbeeld van het praktijkprobleem, toont aan wie last hebben van het probleem en waar mogelijke oplossingen liggen.

Verkennende literatuurstudie

De verkennende literatuurstudie geeft beter zicht op het praktijkprobleem. Het toont begrippen en aspecten die meespelen in het probleem. Door te kijken naar verschillende bronnen die uit verschillende perspectieven gepubliceerd zijn, worden inzichten verworven die meerdere kanten van het probleem belichten (Van der Donk & van Lanen, 2023).

Uit de literatuur is gebleken dat maar 30% van alle colleges aan de HvA wordt bijgewoond (Van de Woenstijne, 2025). Ook komt naar voren dat dit niet alleen een probleem van de HvA is, maar dit landelijk te zien is bij universiteiten en hogescholen (RD, 2026). Verder blijkt dat deze mindere aanwezigheid aanzienlijk is verhoogd na de coronapandemie, zo zijn studenten gewend geraakt aan online onderwijs en zien fysieke aanwezigheid niet meer als een vereiste (IAAP, 2022). Ook blijkt dat 34% van de studenten die stoppen met hun studie als reden gaven dat het onderwijs onvoldoende aansloot. Ook werd motivatie als reden gegeven (WUR, 2025). Het ontbreken van sociale cohesie onder studenten- en de interactie tussen student en docenten neemt af, terwijl dit een grote meerwaarde is voor fysiek onderwijs (Strictly Education, 2023). Volgens RD (2026) worden colleges soms zelfs geannuleerd als aanwezigheid laag is.

Deze verkennende literatuurstudie biedt inzicht in het praktijkprobleem over een bredere context en toont aan waar de mogelijke oorzaken en gevolgen liggen. Deze inzichten bevestigen de bestaande ideeën over de oorzaken- en gevolgen van afwezigheid en het geeft het praktijkprobleem richting voor het verdere onderzoek.

Freewriting

Freewriting is een associatieve techniek die helpt met gedachten vormen bij een praktijkprobleem. Door alle gedachten ongecensureerd op te schrijven die bij het praktijkprobleem opkomen, ontstaat er een overzicht van alle aanwezige kennis en kunnen eventuele verbanden worden gelegd (Van der Donk & Van Lanen, 2023).

Fysieke afwezigheid van studenten kan de oorzaak zijn van- en resulteren in motivatieproblemen. Deze afwezigheid kan ervoor zorgen dat de sociale cohesie onder studenten vermindert en de afstand met docenten vergroot. Verder is het mogelijk dat studenten de Amstelcampus niet toegankelijk beschouwen door het ontbreken van privé studieruimtes, stopcontacten of bijvoorbeeld prijzige voedselmogelijkheden, wat ertoe kan leiden dat studenten liever een andere studielocatie kiezen. Verder is er weinig buitenlicht op veel studieplekken, wat kan resulteren in moeheid. Daarnaast wordt studeren op de campus en fysieke aanwezigheid in de colleges weinig actief gestimuleerd. Het is vaak leeg in colleges en op de gangen. Tegelijkertijd zijn er weinig plekken met privacy, waar je kan zitten tijdens een meeting, bijvoorbeeld. De lokalen zijn vaak afgesloten voor studenten, terwijl deze niet bezet zijn. Al deze factoren kunnen als belemmerend worden ervaren, waardoor motivatie afneemt. Deze afname van motivatie kan leiden tot een neerwaartse spiraal met in het ergste geval studie-uitval als gevolg. Daarnaast kan afwezigheid gevolgen hebben voor wanneer studenten het werkveld betreden, aangezien ze met minder ervaring en kennis zullen starten.

Belanghebbende in kaart brengen

Deze techniek laat zien we er indirect of direct betrokken zijn bij het praktijkprobleem en waarom. Hierin maak je onderscheid tussen verschillende groepen belanghebbende (Van der Donk & Van Lanen, 2023).

De belanghebbende bij het praktijkvraagstuk zijn studenten, docenten, het CTL en facilitaire dienstverlening. Studenten zijn de aanwezige doelgroep, docenten zijn direct betrokken bij de doelgroep en de opdracht komt vanuit het CTL. Het CTL houdt zich bezig met de ontwikkeling- en verbetering van het onderwijs en de leeromgeving. Verder speelt de facilitaire dienstverlening een rol bij de toegankelijkheidsgraad van de HvA.

Door deze verschillende groepen te belichten, kan er gekeken worden welke belangen deze groepen hebben en welke belemmerende- of bevorderende factoren een rol spelen.

Procedure van dataverzameling

Dit onderzoek is gedaan aan de hand van kwalitatieve interviews. De doelgroep is van tevoren afgebakend en beperkt tot tweedejaars FMR-studenten van de opleidingen Social Work, Toegepaste Psychologie en Sociaal Juridische Dienstverlening. Binnen deze afgebakende doelgroep zijn respondenten geworven door middel van convenience sampling: studenten werden aangesproken op de gangen van de Amstelcampus op het moment dat zij beschikbaar waren. Voor deze methode is gekozen omdat het onderzoek zich richt op een specifieke en direct toegankelijke doelgroep, en convenience sampling het mogelijk maakt om binnen een beperkte tijd respondenten te benaderen die daadwerkelijk tot de onderzoekspopulatie behoren (Van der Donk & Van Lanen, 2023). Een beperking van deze methode is dat alleen studenten die op dat moment aanwezig waren op de campus konden worden benaderd, wat de representativiteit van de steekproef beperkt.

Na het werven van de studenten zijn er interviews afgenomen op de HvA. Deze interviews hebben plaatsgevonden op de verdieping waar de studenten de desbetreffende opleiding volgen en op een locatie waar geen afleidende factoren aanwezig zijn. De interviews duurden tussen de vijftien en dertig minuten. Voorafgaand van het interview is de respondent bedankt voor deelname, is er ruimte voor een korte introductie en is er toestemming tot opnemen en transcriberen gevraagd. Bij toestemming is er vervolgens een informed consentformulier is ingevuld (zie bijlage 2). Daarbij is vermeld dat de anonimiteit wordt gewaarborgd. Jannink (2017) stelt dat anonimiteit, kan leiden tot minder sociaal wenselijke antwoorden, vooral als het gaat om persoonlijke vragen. Door eerlijkheid van de respondenten, zijn de antwoorden van aanzienlijke waarde. Na toestemming start het interview. Deze wordt gevoerd aan de hand van een semigestructureerde leidraad (zie bijlage 3). Dit leidraad verhoogd de interne validiteit en betrouwbaarheid, aangezien alle respondenten dezelfde vragen aangeboden krijgen en deze antwoord geven op de opgestelde deelvragen. De vragen zijn inhoudelijk met zorg opgesteld en ook deze waarborgen de validiteit- en betrouwbaarheid. Aan het eind van het interview wordt gevraagd of de respondent nog eigen invullingen of vragen heeft. Dit zorgt ervoor dat er geen informatie overgeslagen wordt en de respondent gehoord wordt. Vervolgens wordt de opname gestopt en wordt de respondent nogmaals hartelijk bedankt.

Analyseplan

Doel van de analyse

Het doel van deze analyse is om inzicht te verkrijgen in de factoren die van invloed zijn op de aanwezigheid van studenten binnen de faculteit Maatschappij en Recht (FMR). Door middel van kwalitatieve interviews wordt onderzocht welke motivaties, belemmeringen en ervaringen studenten hebben met betrekking tot het bijwonen van colleges.

De centrale onderzoeksvraag:

“Wat is er vanuit het FMR-studentenperspectief nodig om de aanwezigheid bij colleges op de Hogeschool van Amsterdam te vergroten?”

De analyse richt zich op het identificeren van terugkerende patronen en thema's in de ervaringen van studenten. Op basis hiervan worden aanbevelingen geformuleerd die kunnen bijdragen aan het vergroten van de aanwezigheid.

Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is gebruikgemaakt van kwalitatief onderzoek in de vorm van interviews met studenten van de faculteit Maatschappij en Recht, gespecificeerd tot de opleidingen Toegepaste Psychologie, Social Work en Sociaal Juridische Dienstverlening. Er is gekozen voor kwalitatieve interviews omdat deze methode ruimte biedt voor verdieping en het verkrijgen van genuanceerde inzichten in de ervaringen en perspectieven van studenten.

Er is gebruikgemaakt van semigestructureerde interviews. Voorafgaand aan de interviews is een interviewleidraad opgesteld, gebaseerd op het COM-B model (capaciteit, gelegenheid en motivatie). Dit model is gebruikt om zowel belemmerende als bevorderende factoren met betrekking tot aanwezigheid systematisch in kaart te brengen. Door deze aanpak kan een onderbouwde probleemanalyse worden opgesteld, die als basis dient voor het ontwikkelen van passende interventies. (*Informatieveilig gedrag in de zorg, 2026*)

Dataverzameling

De interviews zijn fysiek afgenomen op dezelfde locatie, om de omstandigheden voor alle respondenten zoveel mogelijk gelijk te houden en daarmee de betrouwbaarheid en validiteit te waarborgen. (*Van der Donk en van Lanen, 2019*)

In totaal zijn 15 respondenten geïnterviewd. Volgens Van der Donk en Van Lanen (2019) is bij dit aantal doorgaans sprake van dataverzadiging, waarbij geen nieuwe relevante inzichten meer naar voren komen.

De respondenten zijn geselecteerd door middel van convenience sampling, dat houdt in dat respondenten geworven zijn aan de hand van hun beschikbaarheid. De studenten die aanwezig waren zijn aangesproken en geïnterviewd. Voor deze methode is gekozen

omdat het onderzoek zich richt op een specifieke en direct toegankelijke doelgroep, namelijk studenten binnen de HvA. Convenience sampling maakt het mogelijk om binnen een beperkte tijd en in een natuurlijke setting respondenten te benaderen die daadwerkelijk tot de onderzoekspopulatie behoren.

Alle interviews zijn opgenomen en vervolgens volledig getranscribeerd met behulp van digitale middelen (zoals Microsoft Teams en Apple-opnamesoftware).

Voorbereiding van de data

De afgenomen interviews zijn woordelijk uitgetypt in de vorm van transcripten. Deze transcripten zijn gecontroleerd op volledigheid en eventuele fouten. Daarnaast zijn de gegevens waar nodig geanonimiseerd om de privacy van de respondenten te waarborgen.

Analysemethode

Voor de analyse van de data is gebruikgemaakt van een thematische analyse. Hierbij is zowel deductief als inductief gecodeerd.

Enerzijds is deductief gecodeerd aan de hand van het COM-B model (capaciteit, gelegenheid en motivatie), om de data te structureren binnen een bestaand theoretisch kader. Anderzijds is gebruikgemaakt van open coderen, zodat nieuwe inzichten en thema's die niet vooraf waren vastgesteld, alsnog geïdentificeerd konden worden.

De analyse is uitgevoerd in de volgende stappen:

Stap 1: Vertrouwd raken met de data

Alle onderzoekers hebben de transcripten meerdere keren doorgelezen om een goed overzicht te krijgen van de inhoud en mogelijke patronen.

Stap 2: Coderen

Relevante tekstfragmenten zijn gelabeld met codes. Deze codes zijn zowel gebaseerd op het COM-B.

Stap 3: Ordenen van codes

De gecodeerde fragmenten zijn per categorie (capaciteit, gelegenheid en motivatie) geordend en samengebracht in een overzichtelijk bestand, inclusief onderbouwing.

Stap 4: Identificeren van thema's

De codes zijn geanalyseerd en samengevoegd tot overkoepelende thema's die inzicht geven in de belangrijkste factoren die de aanwezigheid beïnvloeden.

Betrouwbaarheid en validiteit

Om de betrouwbaarheid van de analyse te waarborgen, hebben meerdere onderzoekers de transcripten gecodeerd en het codeerbestand gecontroleerd. Door deze vorm van triangulatie wordt de kans op interpretatiefouten verkleind (*Benders, 2023*).

Daarnaast is geprobeerd bias te minimaliseren door systematisch en transparant te werk te gaan, onder andere door het gebruik van een vooraf opgesteld analysekader (COM-B model) en het zorgvuldig documenteren van alle stappen in het analyseproces.

De transparantie van de werkwijze maakt het onderzoek navolgbaar en draagt bij aan de validiteit van de resultaten.

Resultaten praktijkonderzoek

Omdat dit een kwalitatief onderzoek is ligt de nadruk op de betekenis achter wat de studenten zeggen, in plaats van dat er uitsluitend wordt gelet op de frequentie van wat er wordt genoemd zoals bij een kwantitatief onderzoek wordt gedaan. De antwoorden zijn inhoudelijk met elkaar vergeleken om patronen en verschillen te vinden, er zijn citaten gebruikt ter illustratie uit de interviews om de bevindingen te verduidelijken. Voor dit onderzoek zijn er vijftien semigestructureerde interviews afgenomen met studenten van de FMR; vijf studenten van Social Work, vijf van Toegepaste Psychologie en vijf van Sociaal Juridische Dienstverlening. De resultaten zijn gestructureerd aan de hand van de zes COM-B factoren die binnen haar 3 verschillende componenten vallen, namelijk; psychologische capaciteit, fysieke capaciteit, sociale gelegenheid, fysieke gelegenheid, automatische motivatie en reflectieve motivatie (Michie et al., 2011).

Capaciteit

Psychologische capaciteit

De psychologische capaciteit verwijst naar de kennis en overtuigingen die studenten hebben over de weerwaarde van aanwezigheid (Communicatie, 2023). Opvallend is dat vrijwel alle vijftien de respondenten wel de kennis lijken te hebben dat aanwezigheid een positief effect heeft op hun studieprestaties. De kennis is aanwezig, maar wordt lang niet altijd omgezet in consistent gedrag.

De meeste respondenten geven aan dat zij door eigen ervaring hebben geleerd dat aanwezigheid helpend is. Zij weten de gevolgen van afwezigheid te benoemen; gemiste stof, verminderde interactie met docenten en grotere moeite bij het afronden van opdrachten. Een respondent zei dit als volgt: “Als ik er niet bij ben, denk ik: ja, ik heb echt vet veel gemist.”

Een andere respondent beschreef hoe afwezigheid de relatie met medestudenten en docenten lastiger maakt: “Als ik er niet ben, mis ik echt veel lesstof. En ja, ik denk dat dat hel heel erg moeilijk maakt, geen interactie met docenten en studenten.”

Tegelijkertijd laat de data een terugkerend patroon zien waarbij deze kennis over afwezigheid niet automatisch lijkt te leiden tot aanwezigheid. Een deel van de respondenten maakt per college een bewuste afweging over de verwachte nuttigheid van de les. Het idee dat alles toch wel op Brightspace komt te staan speelt hierin een

prominente rol. Sommige respondenten zien fysieke aanwezigheid als minder noodzakelijk wanneer lesmateriaal achteraf beschikbaar wordt gemaakt, zo zei een respondent: "Ik heb ook het idee dat wij alles toch weer op Brightspace vinden. Soms stellen wij de docenten wat vragen, dan zeggen ze ja, je ziet het op Brightspace."

Iets wat steeds terug lijkt te keren is dat respondenten hun kennis vrijwel altijd lijken te baseren op persoonlijke ervaringen en niet op feitelijke kennis over de gevolgen van afwezigheid. Dit maakt de overtuigingen die de respondenten hebben op dit vlak de overhand hebben in de keuzes die zij maken, de kortetermijnvoordelen van thuisblijven lijken een prominentere rol te spelen dan de langertermijnvoordelen van aanwezigheid.

Fysieke capaciteit

De fysieke capaciteit gaat over de lichamelijke, of te wijl, de fysieke mogelijkheden om aanwezig te zijn (Communicatie, 2023). Voor een meerderheid van de respondenten vormt de fysieke capaciteit geen structurele belemmering, de meeste respondenten geven aan dat zij geen lichamelijke klachten hebben die aanwezigheid in de weg staan.

Vermoeidheid is de meest genoemde fysieke belemmering, maar vrijwel alle respondenten geven aan dat dit voor hen geen structurele belemmering is. De vermoeidheid lijkt samen te hangen met roostering, lange dagen met tussen uren en vroege starttijden, en vaak niet met onderliggende gezondheidsklachten. Enkele respondenten noemen slaapproblemen of concentratiemoeilijkheden die soms de drempel om naar de campus te komen verhogen: "Ik heb insomnia en ben 's ochtends vaak heel moe." en "Ik heb best snel last van vermoeidheid en concentratieproblemen. Als ik slecht heb geslapen kies ik soms ervoor om thuis te blijven."

Een respondent benoemt introversie als een indirecte fysieke factor: "Ik doe Social Work, maar ik houd niet echt van sociaal contact... ik krijg niet heel veel energie uit mensen, ik word er vermoeid van.". Sociale omgevingen kosten bij deze respondent dus energie, wat de drempel om aanwezig te zijn verhoogd, ook al zijn er geen medische klachten.

Fysieke capaciteit is voor de meeste respondenten dus geen grote belemmering, maar kan in combinatie met andere factoren, zoals roostering en reistijd, de keuze om niet naar de colleges te komen versterken.

Gelegenheid

Sociale gelegenheid

Sociale gelegenheid gaat over de invloed die de sociale omgeving heeft op het aanwezigheidsgedrag van de respondenten (Communicatie, 2023). Denk hierbij aan vrienden, familie of ouders, maar ook collega's, teamgenoten of simpelweg de ruimte

waarin iemand met andere mensen aanwezig is (Communicatie, 2023). Dit is een van de meest genoemde en zwaarstwegende component van het COM-B model. De aanwezigheid van vrienden en medestudenten stuurt het gedrag van vrijwel alle respondenten in sterke mate.

Wanneer vrienden of studiegenoten aanwezig zijn, komt de student ook eerder, wanneer er weinig mensen komen daalt de motivatie om zelf te gaan: "Als er toch gewoon vrienden zijn die komen, dat ik dan eerder kom, omdat ik dan denk van ja, is gewoon ook wel gezellig.", "Als mijn schoolvriendinnen zouden zeggen: we gaan nooit, dat ik dan op een gegeven moment denk: school is echt niet leuk.", "Als mijn vrienden besluiten naar een college te gaan, voel ik me vaak gemotiveerd om ook te gaan. Onze leergroep probeert elkaar te motiveren en soms checken we wie aanwezig is."

Groepsopdrachten lijken een sociale prikkel te vormen: de verantwoordelijkheid naar medestudenten verhoogt de aanwezigheid bewust. Respondenten geven aan dat zij bij groepsopdrachten zelden afwezig zijn, ook als zij dat bij individuele lessen soms wel overwegen.

De rol van de docent lijkt ook een belangrijke sociale omgevingsfactor te zijn. Respondenten koppelen de kwaliteit waarin de docent lesgeeft en het enthousiasme waarmee zij dit doen aan hun motivatie om te komen naar specifieke colleges. Een betrokken en duidelijk uitleggende docent verhoogt de kans op aanwezigheid: "Als ik gewoon weet dat het gewoon een fijne docent is die duidelijk en goed uitlegt, dan geeft het mij wel meer motivatie om dan wel te komen."

Opvolging bij afwezigheid door een LB'er (studieloopbaan begeleider) of studentencoach wordt door meerdere respondenten als positief en motiverend ervaren. Een respondent beschrijft het effect van een studentencoach in semester 2 als de meest effectieve sociale prikkel die zij heeft meegemaakt tot op het heden: "Semester 2 met mijn nieuwe studentencoach merk ik toch wel dat ik meer motivatie had om te komen en dat ze ook echt vertelde van: kom naar de les. Het is belangrijk."

Fysieke gelegenheid

De fysieke gelegenheid gaat over de omgevingsfactoren die aanwezigheid praktisch mogelijk maken of belemmeren (Communicatie, 2023). Het rooster is een van de meest genoemde fysieke omgevingsfactor in dit onderzoek, nagenoeg alle vijftien de respondenten benoemen roostering als een directe factor die invloed hebben op hun aanwezigheidsgedrag.

Specifiek terugkerende patronen zijn de vroege starttijden in combinatie met een lange reistijd, korte lessen die de reistijd niet rechtvaardigen, en lange tussenuren die de dagen zodanig lang maken dat respondenten na de eerste les al afhaken, zo zeggen deze respondenten: "Ik reis dan 1,5 uur heen, 1,5 uur terug. Als je dan in het rooster een halve dag les hebt, reis ik eigenlijk meer dan dat ik er op school ben.", "We hebben ook een

keer dagen gehad dat we begonnen om 08:30 en eindigden om 16:00, omdat er 3 of 4 tussenuren in zaten... je blijft de hele dag op school, dan ben je gewoon gaar.", "Probleem voor veel studenten dat ze bijvoorbeeld ook niet komen is omdat ze dan bijvoorbeeld zien dat ze maar 1 les hebben en denken: oh ja, dan ga ik niet, weet je. Dan ga ik niet helemaal reizen voor één les."

De faciliteiten op en rondom de Amstelcampus worden door de meeste respondenten met een voldoende of goed beoordeeld. De bibliotheek, beschikbare stopcontacten, cafés en winkels in de omgeving worden positief benoemd. Enkele respondenten benoemen parkeerkosten en volle garages als een incidentele belemmering, maar dit is geen structurele factor voor de meerderheid.

Motivatie

Automatische motivatie

Automatische motivatie betreft motivatie waar weinig tot geen invloed op wordt uitgeoefend. Deze vorm hangt vaak samen met emoties, associaties of gewoontes (Communicatie, 2023).

Een deel van de respondenten ziet fysieke aanwezigheid als vanzelfsprekend. Het vereist geen bewuste beslissing en de colleges staan standaard in de agenda. Zo zegt een respondent: *"In principe is het een gewoonte, ik plan dat wel, ik zet het ook altijd in mijn agenda, dan staat het gewoon vast in mijn agenda."*

Hetzelfde geldt voor de respondenten die regelmatig afwezig zijn. Zij beschouwen aanwezigheid niet als gewoonte. Dat blijkt uit de uitspraak: "Soms blijf ik gewoon thuis zonder er echt over na te denken, vooral als ik moe ben of geen zin heb." Hun aanwezigheid is daarentegen het automatische gedrag. Aanwezigheid vraagt hierin bewuste inspanning en motivatie. Een respondent geeft aan per dag te kijken of diegene aanwezig wil/gaat zijn.

Een onbewuste emotie die bij meerdere respondenten werd genoemd, is FOMO (Fear Of Missing Out). Bij deze respondenten ontstaat de angst om belangrijke stof te missen. Voor deze respondenten werkt dit als onbewuste motivator die de fysieke aanwezigheid bevordert. *"Ik heb dus zelf heel erg als ik niet ga dat ik wel een soort van FOMO ervaar dat ik denk van, oh, nu heb ik misschien iets heel belangrijks gemist."*

Wat ook bevorderend werkt voor de aanwezigheid is het gevoel van voldoening die ontstaat na aanwezigheid en het negatieve gevoel, zoals schuld of loomheid, dat ontstaat na afwezigheid.

Volgens sommige respondenten zorgt afwezigheid ervoor dat er in de toekomst lakser gekeken wordt naar herhalende afwezigheid. *"Ik merk dat als ik een week niet ga, dat ik*

dan de week daarna weer denk van nee, ok, ik hoef misschien niet te gaan zeg maar. Je moet wel echt jezelf pushen in je ritme te zitten dus."

Reflectieve motivatie

Reflectieve motivatie is motivatie waar over nagedacht wordt, waar iemand op reflecteert en waar doelen worden gesteld. Het maken van plannen en het nadenken over het gedrag heeft invloed op de motivatie (Communicatie, 2023).

Zo geven meerdere respondenten het behalen van hun propedeuse als motivator. Een respondent zegt: *"Ik heb als hoofddoel dat ik dit jaar wil halen en dat ik geen herkansing wil doen volgend jaar. Dat is meer wat mij motiveert."* Een andere respondent zegt: *"Het is echt alles of niets, dus dat is wel een grootste doel van mij geweest. Ik wil uiteindelijk mijn diploma halen."*

De inhoud van de colleges spelen ook een rol in de bewuste afweging om aanwezig te zijn of niet. Zo wordt regelmatig gekeken naar de reistijd tegenover de geschatte nuttigheid van het college. Factoren als interactieve werkvormen, praktijkgerichte opdrachten en de mogelijkheid om vragen te kunnen stellen spelen een belangrijke rol binnen deze afweging. Een respondent zegt: *"Als een docent interactieve opdrachten in de colleges doet, zoals praktijkopdrachten, voel ik mij meer betrokken en ben ik meer bereid om aanwezig te zijn."*

Daarnaast wordt de mogelijkheid tot het gebruik van AI als reflectieve motivator genoemd die afwezigheid bevordert. De meerwaarde van de docent verlaagd, de informatie kan namelijk worden verkregen via AI-programma's. *"Je denkt van, waarom zou ik zelf moeite doen, als ik het letterlijk aan chat kan vragen."*

Tot slot benoemen meerdere respondenten het betaalde collegegeld als bewuste motivator om aanwezig te zijn. Deze factor speelt als achtergrondoverweging mee in de overweging om toch te gaan, vooral op dagen dat de intrinsieke motivatie lager is.

Overeenkomsten en verschillen per opleiding

Naast de analyse per COM-B component zijn de bevindingen vergeleken tussen de drie FMR-opleidingen: SJD, Social Work en Toegepaste Psychologie. Daarbij valt op dat de onderlinge overeenkomsten groter zijn dan de verschillen. De meeste belemmerende en bevorderende factoren keren terug bij respondenten van alle drie de opleidingen.

Overeenkomsten

De sterkste overeenkomst tussen de drie opleidingen is de centrale rol van het rooster en de reistijd. Respondenten van SJD, SW en TP noemen allen het rooster als de meest bepalende fysieke omgevingsfactor: vroege starttijden, korte lessen in verhouding tot de reistijd en lange tussenuren worden door alle drie de groepen als directe belemmering voor aanwezigheid benoemd.

Daarnaast beschrijven de respondenten de invloed van vrienden en medestudenten op hun aanwezigheid als groot en dient dit zelfs regelmatig als doorslaggevende factor. Echter zorgt het ontbreken van fysieke aanwezigheidsplicht ervoor dat de sociale norm van aanwezigheid verzwakt of zelfs ontbreekt, bij alle drie de groepen.

Wat betreft de psychologische capaciteit geldt voor alle drie de opleidingen dat de kennis over de meerwaarde van aanwezigheid aanwezig is, maar dat deze kennis is gebaseerd op persoonlijke ervaring en niet op formele of wetenschappelijke kennis.

Verschillen

De meest opvallende verschillen zijn te zien op het gebied van sociale gelegenheid en aanwezigheid in de klas. Binnen Social Work beschrijft één respondent een extreem lage opkomst in de klas waarbij soms zes van de dertig studenten aanwezig is. De respondent geeft aan dat dit de eigen motivatie beïnvloedt, maar ook die van de docent. *"We zitten al in maart en ik zag toevallig vandaag iemand die blijkbaar bij mij in de klas zat. Ja, zo erg is het en dat demotiveert wel een beetje elke keer."*

Dit patroon van extreem lage opkomst en het bijbehorende demotiverende klassenklimaat is minder uitgesproken aanwezig bij de SJD- en TP-respondenten. Bij SJD-respondenten speelt de QR-code voor aanwezigheidsregistratie een zichtbare positieve rol in tegenstelling tot de andere opleidingen. Voornamelijk de koppeling van aanwezigheid aan consequenties werkt voor SJD-respondenten als effectieve motivator.

Binnen TP en SJD valt op dat meerdere respondenten aanwezigheid als een sterk geautomatiseerde gewoonte beschrijven, terwijl dit bij SW-respondenten minder het geval is. TP- en SJD-respondenten noemen ook vaker een concreet studiedoel, zoals het willen behalen van de Propedeuse.

Samenvattend zijn de belemmerende en bevorderende factoren voor aanwezigheid grotendeels gedeeld over de drie opleidingen, maar verschilt de intensiteit waarmee deze factoren worden ervaren. Het meest opvallende verschil betreft het klassenklimaat bij Social Work, waarbij een vicieuze cirkel van lage opkomst en afnemende sociale cohesie zichtbaar is. Bij Toegepaste Psychologie en Sociaal Juridische Dienstverlening speelt dit klassenklimaat een minder significante rol.

Conclusie

Uit dit onderzoek blijkt dat campusaanwezigheid bij tweedejaars FMR studenten wordt beïnvloed door een combinatie van factoren op het gebied van capaciteit, gelegenheid en motivatie, zoals beschreven in het COM-B model van Michie et al. (2011). In deze conclusie worden allereerst de deelvragen beantwoord, daarna wordt er een geïntegreerd antwoord gegeven op de hoofdvraag.

Deelvraag 1: In hoeverre ervaren tweedejaars FMR-studenten fysieke of persoonlijke beperkingen die hun aanwezigheid bij colleges beïnvloeden?

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat fysieke capaciteit voor de grote meerderheid van de respondenten geen structurele belemmering vormt. De meeste studenten hebben geen lichamelijke klachten die hun aanwezigheid in de weg staan. Echter wordt vermoeidheid wel regelmatig genoemd, maar is vrijwel altijd situationeel en hangt vaak samen met roostering, lange dagen met tussenuren of vroege starttijden, en met slaapkwaliteit, maar niet met een onderliggende gezondheidsklachten. Een respondent benoemde introversie als indirecte drempel: sociale omgevingen kosten energie, wat de drempel om naar de campus te komen verhoogt ook al zijn er geen medische klachten. Dit sluit aan bij wat de literatuur beschrijft over fysieke capaciteit: Michie et al. (2011) definiëren fysieke capaciteit als het lichamelijke vermogen om het gedrag uit te voeren, inclusief de energie die daarvoor nodig is. Wanneer die energie structureel ontbreekt, vormt dit een belemmering. De fysieke capaciteit is voor deze FMR-respondenten een beperkte maar niet volledig verwaarloosbare factor, die met name in combinatie met andere factoren, zoals een ongunstig rooster of een lange reistijd, kan de keuze om niet te komen versterken.

Deelvraag 2: Welke kennis, overtuigingen en verwachtingen hebben tweedejaars FMR-studenten over fysieke aanwezigheid bij de colleges?

De tweede deelvraag onderzoekt welke kennis, overtuigingen en verwachtingen tweedejaars FMR-respondenten hebben over fysieke aanwezigheid bij de colleges.

Uit de praktijkresultaten blijkt dat vrijwel alle respondenten weten dat aanwezigheid bijdraagt aan studiesucces. Ze benoemen concrete gevolgen van afwezigheid: gemiste stof, mindere interactie met docenten en meer moeite met het afronden van opdrachten. Deze kennis is echter vrijwel alleen gebaseerd op persoonlijke ervaring en niet op feitelijke of wetenschappelijke kennis. Hierdoor is de overtuiging vatbaar voor heroverweging op momenten dat de kortetermijnvoordelen van thuisblijven groter lijken dan de langetermijnvoordelen van aanwezig zijn. De overtuiging dat lesmateriaal toch

op Brightspace beschikbaar is, verzwakt bij een deel van de respondenten de psychologische noodzaak om fysiek aanwezig te zijn.

De literatuur bevestigt dit patroon, Gubbels et al. (2019) tonen aan dat de kloof tussen kennis en gedrag een breed herkend mechanisme is bij schoolverzuim, het hebben van de juiste overtuigingen is een noodzakelijke maar onvoldoende voorwaarde voor aanwezig gedrag. Michie et al. (2011) onderschrijven dit door psychologische capaciteit te definiëren als niet alleen kennis hebben, maar ook het vermogen om die kennis consequent toe te passen in gedrag.

Deelvraag 3: In hoeverre ervaren tweedejaars FMR-studenten praktische mogelijkheden of belemmeringen om fysiek aanwezig te zijn op de Amstelcampus?

Uit de praktijkresultaten blijkt dat het rooster de meest genoemde en meest bepalende fysieke omgevingsfactor is. Nagenoeg alle vijftien respondenten benoemen roostering als directe invloed op hun aanwezigheidsgedrag. Specifiek terugkerende patronen zijn vroege starttijden in combinatie met lange reistijd, korte lessen die de reistijd niet rechtvaardigen, en lange tussenuren die de dag zo oprekken dat studenten na de eerste les afhaken. Een vast rooster met meerdere colleges op een dag verlaagt mogelijk de drempel en helpt bij het creëren van een routine. De faciliteiten op en rondom de Amstelcampus worden door de meeste respondenten als voldoende of goed beoordeeld.

Dit sluit aan bij het concept van de 'sticky campus' dat in de literatuur wordt beschreven; een onderwijsomgeving die zo is ingericht dat aanwezigheid logistiek aantrekkelijk is en studenten er ook buiten de colleges graag blijven (RD, 2026). Michie et al. (2011) definiëren fysieke gelegenheid als alle omgevingsfactoren buiten het individu die het gedrag mogelijk maken of belemmeren. De bevindingen bevestigen dat het rooster de meest bepalende factor is binnen deze component: wanneer de fysieke gelegenheid structureel ongunstig is, wordt zelfs een gemotiveerde en capabele student belemmerd in zijn of haar aanwezigheid.

Deelvraag 4: Welke sociale factoren beïnvloeden de keuze van studenten om wel of niet naar de campus te komen?

De vierde deelvraag richt zich op welke sociale factoren de keuze van studenten beïnvloeden om wel of niet naar de campus te komen.

Sociale gelegenheid is de sterkste en meest consistente factor in dit onderzoek. De aanwezigheid of afwezigheid van vrienden en medestudenten stuurt het gedrag van vrijwel alle respondenten direct; wanneer klasgenoten niet komen, daalt de motivatie om zelf te gaan significant. Groepsopdrachten verhogen aanwezigheid bewust door de

verantwoordelijkheid naar medestudenten. Een betrokken docent werkt ook als sociale factor, net als actieve opvolging bij afwezigheid door een loopbaanbegeleider of studentencoach. De afwezigheid van een aanwezigheidsplicht lijkt de sociale norm rond aanwezigheid te verzwakken.

Dit bevestigt wat Gubbels et al. (2019) beschrijven over groepsnormen bij verzuim: de omgeving bepaalt mede of aanwezigheid als normaal of als uitzonderlijk wordt ervaren. Wanneer afwezigheid de norm is in een klas, versterkt dit afwezigheidsgedrag, ook bij studenten die intrinsiek wel gemotiveerd zijn.

Deelvraag 5: Welke rol speelt reflectieve motivatie bij de beslissing van studenten om colleges fysiek bij te wonen?

De vijfde deelvraag richt zich op de rol van reflectieve motivatie bij de beslissing van studenten om colleges fysiek bij te wonen.

Het behalen van de propedeuse en het voorkomen van studievertraging zijn de sterkste bewuste motivatoren. Studenten met een concreet studiestoel zijn vaker aanwezig. Per college maken studenten een afweging: interactieve werkvormen en praktijkgerichte opdrachten verhogen de verwachte meerwaarde en daarmee de motivatie om te komen. Een opvallende bevinding is dat het gebruik van AI door een respondent expliciet wordt benoemd als factor die de reflectieve motivatie verlaagt: wanneer een chatbot de informatie van de docent vervangt, verdwijnt een deel van de bewuste reden om aanwezig te zijn.

Michie et al. (2011) omschrijven reflectieve motivatie als evaluaties en plannen die via analytische besluitvorming het gedrag sturen. De bevindingen bevestigen dit: wanneer de verwachte meerwaarde van een les laag is, door beperkte interactiviteit, online beschikbaarheid van het materiaal of een ongunstige verhouding tussen reistijd en les duur, leidt de bewuste afweging tot afwezigheid.

Deelvraag 6: In hoeverre spelen gewoonten, routines en gemak een rol in het studiegedrag van studenten rondom campusaanwezigheid?

De zesde deelvraag richt zich op in hoeverre gewoonten, routines en gemak een rol spelen in het studiegedrag van studenten rondom campusaanwezigheid.

De data laten een duidelijke tweedeling zien, voor een deel van de respondenten is aanwezigheid volledig geautomatiseerd, voor een ander deel is thuisblijven het automatische gedrag. Opvallend is dat de gewoonte fragiel is: een gemiste week verhoogt de drempel voor de week erop aanzienlijk. Positieve emoties rondom aanwezigheid, voldoening, betrokkenheid, FOMO bij afwezigheid, werken als onbewuste versterkers van de gewoonte; vermoeidheid en gemak werken als verzwakkers.

Michie et al. (2011) omschrijven automatische motivatie als processen die voortkomen uit associatief leren en emotionele reacties. De bevindingen sluiten hierop aan en bevestigen het bredere literatuurinzicht dat gedrag na de coronapandemie bij veel studenten is verschoven naar een automatisch patroon van thuisblijven dat moeilijk te doorbreken is (NWO, 2024; IAAP, 2022).

Deelvraag 7: Zijn er overeenkomsten en verschillen tussen studenten van de drie FMR-opleidingen met betrekking tot aanwezigheid?

De zevende deelvraag richt zich op in hoeverre studenten van SJD, Social Work en Toegepaste Psychologie vergelijkbare of juist factoren benoemen.

De belemmerende en bevorderende factoren zijn grotendeels verdeeld: roostering, reistijd en sociale invloed van vrienden spelen bij alle drie de opleidingen een vergelijkbare rol. Het meest opvallende verschil doet zich voor bij Social Work, waar een extreem lage klassenopkomst een negatieve groepsdynamiek creëert die een vicieuze cirkel van afnemende aanwezigheid in stand houdt. Bij SJD heeft de QR-coderegistratie met consequenties een zichtbaar positiever effect dan bij de andere opleidingen. Bij TP is aanwezigheid vaker een geautomatiseerde gewoonte, gecombineerd met een sterk studiestoel als reflectieve motivator.

De overeenkomsten zijn groter dan de verschillen, wat suggereert dat het vraagstuk een brede aanpak vraagt. Opleiding specifieke aanvullingen, zoals een actiever registratiebeleid bij SJD of aandacht voor groepscohesie bij SW, kunnen de effectiviteit van interventies echter vergroten.

Beantwoording van de hoofdvraag

Op basis van de bevindingen uit het praktijkonderzoek en de inzichten uit de literatuur kan de hoofdvraag: “Wat is er vanuit het tweedejaars FMR-studentenperspectief nodig om aanwezigheid bij de colleges op de HvA te vergroten?”. Als volgt worden beantwoord:

Studenten van de FMR hebben behoefte aan veranderingen op alle drie de niveaus van het COM-B model. Op het gebied van capaciteit is enkel bewustwording onvoldoende, de kennis over de meerwaarde van aanwezigheid is aanwezig, maar wordt niet consistent omgezet in gedrag. De kennis over de meerwaarde van aanwezigheid is er wel, maar dit wordt niet consequent omgezet in gedrag. Wat ontbreekt, is dat het nog geen vaste gewoonte is en dat de lange termijnvoordelen van aanwezig zijn niet altijd opwegen tegen de korte termijnverleiding om thuis te blijven.

Op het gebied van motivatie zijn zowel de automatische- als reflectieve motivatie relevant. Voor studenten bij wie aanwezigheid nog geen gewoonte is, ligt de grootste uitdaging bij het doorbreken van het patroon van afwezigheid. Het versterken van positieve emoties rondom aanwezigheid en het koppelen van colleges aan concrete,

persoonlijk relevante doelen zijn de meest kansrijke aangrijpingspunten voor gedragsverandering op gebied van motivatie.

Samenvattend laat dit onderzoek zien dat afnemende campusaanwezigheid bij FMR-studenten geen enkelvoudig probleem is met een enkelvoudige oplossing. De oorzaken zijn een combinatie van persoonlijke gewoonten, sociale normen, de kwaliteit en inrichting van het onderwijs, en de logistieke opzet van het rooster. Een effectieve aanpak vereist interventies op meerdere niveaus tegelijk. Dit bevestigt de centrale stelling van Michie et al. (2011); gedragsverandering komt alleen duurzaam tot stand wanneer capaciteit, gelegenheid en motivatie alle drie worden aangepakt. Het ontbreken van een van deze componenten is voldoende om gewenst gedrag te blokkeren, ook wanneer de andere twee aanwezig zijn.

Discussie

Hoewel dit onderzoek waardevolle inzichten heeft opgeleverd met betrekking tot de campusaanwezigheid van tweedejaars studenten binnen de faculteit maatschappij en recht, zal er rekening gehouden moeten worden met verschillende methodologische en inhoudelijke beperkingen die bijdragen aan de interpretatie van de resultaten.

Een belangrijk aandachtspunt is de mogelijke aanwezigheid van de recall bias (herinneringsbias). Respondenten moesten terugdenken aan eerdere keuzes die zij hebben gemaakt met betrekking tot aanwezigheid. Hier kan het fenomeen cognitieve dissonantie ontstaan, wat kan resulteren in dat verklaringen achteraf worden gerationaliseerd. Toekomstig onderzoek zou dit kunnen beperken door aanknopingspunten in de vraagstelling te benoemen. Een voorbeeld kan zijn: “*Denk eens terug aan een les op een koude winterdag, hoe zag jouw ochtend er toen uit?*”. Of door een korte referentieperiode te benoemen, zoals ‘vorige week’ of ‘afgelopen maand’. Dit kan de kans op recall-bias beperken.

Een tweede beperking betreft de selectieprocedure. De interviews zijn afgenomen onder studenten die aanwezig waren op de HvA. De studenten die afwezig waren, welke een belangrijke rol spelen in het onderzoek, zijn niet geïnterviewd. Dit kan ertoe leiden dat de antwoorden niet generaliseerbaar zijn. Ook kan dit betekenen dat deze studenten mogelijk meer betrokken zijn bij hun studie of over het algemeen reflectiever zijn op hun gedrag en belemmerende factoren minder belicht worden. Een aselechte steekproef had de externe validiteit verhoogt, waar alle studenten van SW, TP en SJD evenveel kans hebben om gekozen te worden. Hiervoor zou een volledige lijst van alle ingeschreven FMR-studenten binnen de drie gekozen opleidingen nodig zijn. Echter was een dergelijke aanpak voor dit onderzoek niet haalbaar, vanwege de beperkte tijd en middelen om aan deze gegevens te komen. De keuze voor convenience sampling was daarmee een praktische beslissing, maar het is belangrijk om te erkennen dat dit de representativiteit en generaliseerbaarheid van de steekproef beperkt tot deze drie opleidingen. De externe validiteit wordt hiermee geschaad.

Verder heeft het onderzoek zich alleen op tweedejaars FMR studenten gericht, in verband met de middelen en tijd. Echter blijven de verschillen tussen studiejaren of faculteiten onbekend. Zo is het mogelijk dat eerstejaarsstudenten nog verbinding met de opleiding moeten zoeken. Hetzelfde geldt voor afstudeerstudenten die hoogstwaarschijnlijk over meer autonomie beschikken.

Een andere limitatie is dat er vooral onderzocht is hoe studenten de aanwezigheid ervaren. Hierbij is de kwaliteit van het onderwijs en de colleges niet onderzocht en is dus onduidelijk hoeverre dit invloed heeft op afwezigheid van studenten. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op het in beeld brengen van meerdere

perspectieven, zoals docenten, begeleiders, examencommissie etc. Dit zal de constructvaliditeit bevorderen.

Er is gekozen voor het COM-B model als verklarend gedragsmodel. Dit model geeft een duidelijke structuur om gedrag te analyseren aan de hand van capaciteit, gelegenheid en motivatie. Deze keuze kan ook een limitatie vormen. Door vanuit het COM-B te redeneren, bestaat de kans dat factoren die buiten het model beperkte aandacht krijgen. Aanvullende modellen, zoals de zelfdeterminatietheorie of studiesuccesmodellen, kunnen extra inzicht geven in onder andere intrinsieke motivatie, autonomie of studiesocialisatie.

Het combineren van literatuuronderzoek en kwalitatieve interviews zorgt voor methodologische triangulatie, hoewel de verzamelde data voornamelijk bestaat uit kwalitatieve data. In een vervolgonderzoek zouden kwantitatieve gegevens kunnen worden toegevoegd, door middel van bijvoorbeeld een enquête. Hierdoor kunnen verbanden statistisch worden onderbouwd, wat de betrouwbaarheid en generaliseerbaarheid bevordert.

Tot slot was de onderzoeksperiode kort. Gedrag rondom campusaanwezigheid kan sterk variëren gedurende het studiejaar. Denk aan stageperiodes, roosterwijzigingen, seizoensgebonden factoren etc. Een onderzoek gespreid over een langdurende periode, zal beter inzicht moeten geven in veranderingen in campusaanwezigheid over tijd.

Samenvattend bieden de resultaten belangrijke aanknopingspunten voor het begrijpen van campusaanwezigheid vanuit het studentenperspectief, maar dienen de bevindingen met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. Voor toekomstig onderzoek wordt aanbevolen om een grotere en meer diverse steekproef te gebruiken, meerdere databronnen te combineren en meerdere perspectieven te gebruiken. Hiermee kunnen de betrouwbaarheid, validiteit en toepasbaarheid van toekomstige interventies in kwaliteit verbeteren.

Aanbeveling

Op basis van dit onderzoek wordt aan het CTL aanbevolen om zich in te zetten op interventies die gelijktijdig de drie componenten van het COM-B model aanpakken. Dit betekent, roosters zo inrichten dat meerdere colleges op een dag worden gepland met minimale tussenuren, en aanwezigheidsregistratie met consequenties consequenter toepassen om de sociale norm rond aanwezigheid te versterken. Daarnaast is het aan te bevelen om studieloopbaanbegeleiders en studentencoaches actief in te zetten in geval van regelmatige absentie, aangezien persoonlijke opvolging door studenten als een van de meest effectieve motivator, om fysiek aanwezig te zijn, wordt ervaren. Tot slot verdient het aanbeveling om kritisch te kijken naar de automatische beschikbaarstelling van lessen op Brightspace, omdat dit voor een deel van de studenten de directe oorzaak is, om fysiek afwezig te zijn. Aanvullend kan er een enquête worden afgenomen om de bevindingen uit dit onderzoek verder te verdiepen en te toetsen.

Literatuurlijst

Benders, L. (2023, 16 januari). *Vier soorten triangulatie in je scriptie*. Scribbr.

<https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/triangulatie/>

Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications, Inc.

https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_609332/objava_105202/fajlovi/Creswell.pdf

Communicatie, G. E. (2023, 29 augustus). *COM-B model: Gedrag veranderen met communicatie - Gedrag en communicatie*. Gedrag en Communicatie. <https://gedragencommunicatie.nl/com-b-model/>

Gubbels, J., Van Der Put, C. E., & Assink, M. (2019). Risk factors for school absenteeism and dropout: A meta-analytic review. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(9), 1637–1667. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01072-5>

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? *Field Methods*, 18(1), 59–82. <https://doi.org/10.1177/1525822x05279903>

Hogeschool van Amsterdam. (z.d.). *Centre for Teaching and Learning (CTL)*. Geraadpleegd op 24 mei 2024, van <https://www.hva.nl/onderwijs-en-innovatieplein/hva-centre-for-teaching-and-learning-ctl>

IAAP. (2022). Students staying away from the classroom. International Association of Applied Psychology. <https://www.iaapuk.org/students-staying-away-from-the-classroom/>

Jannink, L. (2017). *Hoe eerlijk durf jij te zijn? Invloed van methodes van bevraging op sociale wenselijkheid in een vragenlijst* [Masterscriptie, Universiteit Twente]. University of Twente Student Theses. <https://essay.utwente.nl/72333/>

Michie, S., van Stralen, M. M., & West, R. (2011). The behaviour change wheel: A new method for characterising and designing behaviour change interventions. *Implementation Science*, 6(1), 42. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-6-42>

NWO. (2024, 15 januari). *Viruswijsheid: lessen uit de coronaperiode*. <https://www.nwo.nl/cases/viruswijsheid-lessen-uit-de-coronaperiode>

NOS. (2021, 9 september). Studenten kijken uit naar fysiek onderwijs, maar is er nog wel genoeg ruimte? <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2386051>

NOS. (2026, 10 februari). Meer studenten bleven na invoering leenstelsel gehele studententijd thuis wonen. <https://nos.nl/artikel/2601121>

- RD. (2026). Lege collegezalen en volop AI: hoger onderwijs worstelt met studeercrisis. Geraadpleegd op 10 februari 2026. <https://www.rd.nl/artikel/1135329>
- Strictly Education. (2023). Consequences of poor pupil attendance levels. <https://www.strictlyeducation.co.uk/news/consequences-of-poor-pupil-attendance-levels>
- Van de Woestijne, B. (2025, 23 mei). Meer aanwezig, hoger cijfer: waarom je als student juist wél naar de les moet komen. HvAna. <https://hvana.nl/nieuws/meer-aanwezig-hoger-cijfer>
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2019). Praktijkonderzoek in zorg en welzijn (3e druk). Coutinho.
- WUR. (2025). Waarom veel studenten stoppen met de studie. <https://weblog.wur.nl/studiekeuzekind/waarom-veel-studenten-stoppen-met-de-studie/>

Bijlage 1: Codeerschema

[Codeerschema Expeditie Stad samengevoegd .docx](#)

Bijlage 2: Informed consent

[Informed Consent 1.docx](#)

[informed consent 2 .docx](#)

[Informed Consent 3 .docx](#)

[Informed Consent 4.docx](#)

[Informed consent 5.docx](#)

[Informed consent 7.docx](#)

[informed consent 8.docx](#)

[Consent formulier 9.docx](#)

[Informed consent 10.docx](#)

[Informed consent 11.docx](#)

[Informed consent 12](#)

[Informed consent 13](#)

[Informed consent 14](#)

[Informed consent 15](#)

Bijlage 3 : Interviewleidraad

[Interview leidraad.docx](#)